

Népünk hagyományvilágából

Maplemente

Megrázó képeket sugárzott a televízió Lakatos Vince Bács-Kiskun megyei öregekről készített filmjéből. Az elhagyatottságukban halált váró öregek döbbenetes naturalizmusa a legmélyebb érzéseket kavarta föl bennünk. Csak kevésnek adatott meg az öregek napközi otthonában való elhelyezkedés lehetősége. Ott is nehezen megy a közösségbe illeszkedés. A bizalmatlanság légköre, ami okkal vagy ok nélkül alakult ki a társalan öregek között, nehézzé teszi életüket.

Néprajzi gyűjtőutakon mi is találkoztunk Alsótanyán ilyen magukra maradt öregekkel. Pedig szociális otthon van Mórhalmon. Szövegűnk az a kérem! Mindönt készült kapnak. Munka oda nem megyünk! Ha valaki télidőben rájuk nyitja az ajtót, örömmel beszélgetnek, kiváló adatközlők. A kora este leszálkó kód hazaparncsolja a látogatót, és az öregek maradnak. Lámpást nem gyújtanak, mert fogy a petró. A reggel befűtött banyakemőnce kihűlt, és hamar ágyba parancsolta őket a hideg.

Kétszer esznek naponta. A frűstök délelőtt 10 óra tájban, az ebéd és a vacsora délután négy óra körül szokott lenni. A néhány tyúk és a disznó etetése nem tart sokáig. Egyetlen szellemi termék a kalendárium, sarkába fűzött madzagon lóg a mestergerenda alatti szegen. Tartalmát célszerű ókullárral napközben többször is átböngészték. Mi marad más hátra, mint a lefekvés. Körülalusszák az órát. A falióra „harsantása”, majd ütese, no meg a kakas kukorékolása szabdalja az éjszakát darabokra, amit állandóan érzékelnek. Ha elnyomják az egyik oldalukat, a másikra fordulnak, és várják a reggelt. Hat órakor kikászolodnak az ágyból, befűtik a kemencét, ellátják a jószágot, és a kemence padkáján üldögélnek.

Ha az embőr mēn el hamarabb, az asszony jobban el tudja látni magát. Ha az asszonyt szólítja a halál, az embőr gyámoltalansága hamar kiűtközik, s ha valaki a van-jaért nem gondoskodik róla, hamar elkallódik, követi az asszonyt a másik világra.

Osztokodáskor úgy biztosítja magát a két öreg, hogy részt megtartanak maguknak, és legvégül azé lesz, aki ápolja, majd eltemeti őket. Ha nincs család, a szociális otthon kell vállalni, vagy más lábkapcájaként tengődik, vagy magános farkasként éli utolsó napjait.

Második gyermekkor ez, ami abban is kifejezésre jut, hogy olykor a dolgozni nem tudó öreget a macskaasztal mellé ültetik, és kéztől kapja az enniavót. A módosabbak hasznélvezet kikötésével biztosítják a nyugodt öregkort. A szigorúan beosztott életvitel mellett megakartott pénzcsékjükből, valamelyik jeles napon, bútor vagy ruhafélét vettek családjaiknak.

Végül is tudatosan készülnek a halálra. Öreg pásztor-emberrel történt, aki nem volt ugyan beteg, de úgy érezte itt a vég. Egy dézsában megfürdött, ünneplős ruhájába öltözött, hanyatt feküdt az ágyon, és valóban meg is halt. Gyakran még életükben megvásárolták a koporsót, és föltették a padlásra. Újszegeden történt az inséges világban, hogy a temetkezési vállalat megszoruultságában kölcsönkérte az egyik ilyen koporsót. A szállítmány megérkezése után visszadták. Ez többször megismétlődött. A szomszédok rosszat sejtve bejelentették a rendőrségnek, ahol rövid úton tisztázták az ügyet. Gyakori jelenség napjainkban is a síremlék előre való elkészítése. A hatóság jelentős adóval terheli, mégis egymást túlszárnyaló sírköveket állítanak. Nyugodtan mondhatjuk, hogy életszínvonalunk emelkedése a temetőkben is fölmérhető.

Előkészítik azokat a ruhadarabokat, amelyikbe fölöltetik a koporsóba tevés előtt. A 30-as években az asszonyokat fehér ruhába öltöztették, azzal, hogy az Ur jegyese lesz. Az egyik mórhalmi asszony férje koporsójába pénzt tett. Szerette a bort, hát lögyön neki péze rá, a másik világon is.

A halottat megmosdatják, a férfiakat meg is borotválják, szemhéjára pénzt tesznek, az állát felkötik. Ahol nincs ravatalozó a temetőben, a tisztaszobában felavatalozzák. A fejénél két oldalt egy-egy gyertyát gyújtanak. A fal mellett lócaikon ülve halotti énekeket énekelve virrasztanak. A következő napon van a temetés.

A papnak, kántornak egy-egy fehér kendőt adnak. A templomi lobogókra s a koporsót vivő kocsi lovainak fejzőjére is fehér kendőt kötnek. A temetés után még napjainkban is halotti tort tartanak. A módosabbak birkát vágnak, és mindenkit kiszolgálják. Hagyományörző családok — évés után bor mellett — a Kánaán mőnyegzője című vallásos népi rigmusokat énekeltek. Szerényebb megoldás volt, amikor érett túró, puha kenyér és bor került az asztalra. Állva ettek, ittak, méltatták az elhalt érdemeit — a halotról jót vagy semmit! A halotti tor lassan kiveszőben lévő hagyomány.

Börösök Vince

Pályázati felhívás középiskolai katonai kollégiumi felvételre

A Honvédelmi Minisztérium pályázatot hirdet középiskolai katonai kollégiumi felvételre. A felvételi követelményeknek megfelelő tanuló a Magyar Néphadsereg egri, nyíregyházi vagy tatabányai középiskolai katonai kollégiumának növendékei lesznek és a városi középiskolákban — gimnáziumokban, szakközépiskolákban — folytatják tanulmányaikat. A tanulmányi idő alatt teljes és ingyenes ellátásban részesülnek.

Azok a nyolcadik osztályban tanuló fiúk pályázhatnak a felvételre, akik vonzódhatnak a hivatásos katonai pályához és vállalják, hogy a középiskola eredményes befejezése után továbbtanulnak a Magyar Néphadsereg valamelyik katonai főiskoláján.

A jelentkezésnél előnyben részesülnek a nagycsaládos

Vitaestek, kiállítások

Gazdag programot kínál 1978-ra a Szovjet Kultúra és Tudomány Háza. Az érdeklődőket politikai és kulturális rendezvények egész sora várja — mondotta Ivan Vasziljevics Szalimon, a Szovjetunió magyarországi nagykövetségének tanácsosa a ház ez évi terveiről tartott pénzügyi sajtótájékoztatóján. Terveik között figyelmet érdemelnek a politikai előadások, vitaestek, amelyeken a XXV. kongresszus határozatait, a Szovjetunió új alkotmányát népszerűsítik majd kiváló előadók. Hat megyében rendeznek barátságos heteket, s közösen emlékeznek meg Magyarországról és a Szovjetunió nagy ünnepeiről is. Ellátogat hazánkba 1978-ban a Sztanyiszlavszkij-Nyemirovics-Dancsenko színház híres balettagyüttese, s a ház egy este otthont ad játekuknak. Ez évi kiállításai közül a legérdekesebbnek ígérkezik a kazah grafikusok kiállítása, valamint a finnugor népek művészetének bemutatója.

Szemetelő szél?!

Felsővárosról a tél csipősele papírt, hulladékot szed mindenféle lomot sodor szanaszét. Van mit széthordania az összeszednivaló alfájából-omegájából. Másik városrészekben is akad söpörnivaló, de hírsincs annyi, mint a felsővárosi panelházak környékén.

Bizonyára csak a szemlélő éri ilyen borongósnak és csipősnak ezt a „szelet”, és csak ő látja munkáját a gazerdőben, az égis erő száraz kőrök között. Elsősorban a lobogó újságpapírokat, üres halomba hordott tejfőlős flakonokat. Ha akar, pillanatok alatt képet alkothat magának a fejlődő városrészek lakóinak változatos táplálkozásáról. Mert anynyi mindent összehord erefelé a szél, csak azt nem tudni, honnan?

Tele a tájék lécdarabokkal, otfelejtett földkálbel-csikkokkal. Kiszolgált, rossz olajos rongyokkal, jelet adván, hogy itt valaha dolgoztak, valamit vezettek. Itt ott még ritkaság is lelhető, lyukashasú mosógép, sárba taposott televízió-képernyő, sánta Lunatűzhely, nyilvánvalóan nem a szél hordta ide. A Tabán ABC közelében a szanált telkek úgy néznek ki, mint a senki földje, és mindenki szemétese.

Hogy kerül a csizma az asztalra, jobban mondvá, a szemét Felsővárosba?

Azt hihetné bárki, hogy éjnek idején rosszarú és gonosz lelkű „városrés-

zennyezők”, hajnali szét-dobálók titkon és megrögzötten ártani akarnak a szépnek, a rendnek, és kiborítják a kukákat, ki-rámolják ósdi udvarok lomjait.

Pedig ez nem így van. Dolgozók, járókelők hagyják ott. Vagy talán a szé hozza ide a hulladékot a szomszéd városrészből?

A Szilléri sugáru környékének láttán ez a gondolat is torzszülött, hiszen innen a bőjti szelek is csak vinni tudnának.

De lehet más következtetés is, ha tovább gombolyodik az elmélkedés. Talán direkt marad meg nyáron a (leendő) tereken, parkokon a gaz —, környezetvédelmi szempontból — nehogy ilyenkor a Tiszába hordja a szél a szeméte. Ezért nem ölik vegyszerrel.

Es itt a végső következtetés: emberek szemételek. Dolgozó emberek, sőt aló emberek, hanyag emberek, akik félbehagyják a munkát, eldobják a papírt, meg mi mindent. És emberek nem hordják el onnan azt!

Nem állhat minden ember mellé tisztasági felelős, s ezért bizunk, majd csak jön a tavasz és a szétszört hulladékok javarésze elrothad.

Hogy mi lesz a tejeszacskókkal, meg a többi műanyag széjjeliséggel, mert az sokáig túri a vizet, ki tudja?

Majoros Tibor

Tájékoztató a mezőgazdasági könyvhónapról

Februárban, 21. alkalommal rendezik meg a mezőgazdasági könyvhónapot, amelynek programját pénteken sajtótájékoztatón ismertették a szervezők.

A könyvhónapot február 3-án Makón nyitják meg. Ezzel egy időben a város József Attila Művelődési központjában nagyszabású mezőgazdasági szakkönyvkiállítást is rendeznek.

Februárban, 21. alkalommal rendezik meg a mezőgazdasági könyvhónapot, amelynek programját pénteken sajtótájékoztatón ismertették a szervezők.

A könyvhónapot február 3-án Makón nyitják meg. Ezzel egy időben a város József Attila Művelődési központjában nagyszabású mezőgazdasági szakkönyvkiállítást is rendeznek.

A KNEB és a tej

A Központi Népi Ellenőrzési Bizottság pénteken ülést tartott.

Dobos István, a KNEB tagja, az Országos Tervhivatal főosztályvezetője programot terjesztett elő a tej-

termelés, -feldolgozás és -forgasztás helyzetének országos vizsgálatára. A felmérés arra keres választ, hogy a növekvő tejtermeléssel párhuzamosan megfelelő-e a tej felvásárlásának, feldolgozásának és hazai forgalmazásának, szállításának technikai, szervezési feltételei, milyen lehetőségek vannak a tej belföldi fogyasztásának növelésére, összhangban a korszerű, egészséges táplálkozás követelményeivel. A fővárosban és valamennyi megyében sorra kerülő vizsgálat kiterjed a mezőgazdasági üzemekre, a tej felvásárlásával és feldolgozásával foglalkozó állami és szövetkezeti üzemekre, ezek irányító szerveire. A felmérés kiterjed a tejet és tejtermékeket forgalmazó nagy- és kiskereskedelmi vállalatokra, a támogatással, üzemeltetéssel, gyermek- és diákélelmezéssel, kórházi ellátással foglalkozó szervekre, a vendéglátóiparra, valamint a tejtermelés, -feldolgozás és -forgalmazás gépi berendezéseit előállító, illetve beszerző vállalatokra, és ezek felügyeleti szerveire is. A KNEB a vizsgálat programját elfogadta és utasítást adott a vizsgálat előkészítésére. (MTI).

Dr. Horuczi László

demokratizmusa és a családtagok egymáshoz való pozitív érzelmi elkötelezettsége, az egymásért vállalt felelősség.

A szocialista embereszmény további nélkülözhetetlen része a társadalmi fegyelem betartása, a törvények tisztelete. Ez a vonatkozás bizonyos mértékig egybeesik az erkölcsiességgel, de annál többet is jelent; ugyanis az erkölcsi kapcsolódó elvárásai adott esetben nem tartalmaznak konkrét szabályokat, míg a törvények egyértelműen előírják a magatartásmódokat. A társadalmi fegyelem betartása az élet szinte minden területén követelményeket állít fel az egyén számára, és itt az alapelvárás ezeknek a követelményeknek a lelkiismeretes betartása. Egy másik oldalról a társadalmi fegyelem azt is megköveteli, hogy harcolni kell a fegyelemzetlenek, a társadalmi törvényeket felrúgókkal ellen.

A sokoldalúan fejlett személyiség egyik lényeges jellemzője: a magas szintű műveltség, kulturáltság. A műveltség egyrészt szakmai műveltséget, szakképzettséget jelent; másrészt magában foglalja a korszerű általános műveltséget is. A szocializmus embere a sokoldalúan művelt ember, aki számára a rendszeres művelődés lét-szükséglet. Ahhoz, hogy a magas szintű műveltség és kulturáltság általános emberi jeggyé válhasson, számos feltétel szükséges, többek között a társadalom megfelelő iskolai képzési rendszere, közművelődési jól működő mechanizmusa, valamint a közvélemény, a közfelfogás megfelelő hozzáállása.

A kulturáltságnak szükségképpen velejárója a művészetek szeretete és sokoldalú ismerete. A szocializmus emberénél a művészet szükségletté válik, amely ugyanolyan lényeges része életének,

mint egyéb létszükségletek. A művészethez való viszony a műveltség egyik lényeges jellemzőjévé válik a komplexitás, tehát hogy nemcsak egy művészeti ágat ismer és szeret valaki, hanem kellően tájékozott a legtöbb művészetben, és élvezni is tudja a különböző művészetek alkotásait. Széles keretek között biztosítja a szocialista társadalom az egyének számára a műkedvelő művészeti tevékenységet is, azonban a művészeti tevékenység a szocializmus esetében elsősorban a hivatásos művészek feladata.

Nem képzhető el sokoldalú személyiség testkultúra nélkül. A testkultúra nemcsak magánügy, hanem társadalmi közügy is; ugyanis a testkultúra lényeges feltétele az egészségesnek, a munkavégzésnek és a másokhoz való normális viszonyulásnak. A testkultúrával kapcsolatos társadalmi elvárásokról eddig viszonylag kevés szó esett, és kevésbé ismertek a társadalmi elvárások is, azonban a fejlett szocializmus megvalósulásával előtérbe kerülnek a testkultúra és kapcsolódó problémái.

A testkultúrával kapcsolatos követelménynek tekinthetjük az ápoltság és a normális öltözködés is. A társadalomnak általában nem feladata, hogy a külső, illetve az öltözködés kérdéseibe beleszóljon, de az egyén ebben is kifejezésre juttatja a társadalomhoz, illetve embertársaihoz való viszonyát.

Minden ember egyéniségét jellemzi bizonyos érzelmi, hangulati beállítódottság, meghatározott közérzet. A szocializmus embereszményét a gazdag érzelmi életnek kell jellemeznie, akinél megtalálhatjuk az élet örömeinek élvezetét, az optimista életfelfogást és a létbiztonság tudatát. A szocializmus embere a vidám, életnek örülni tu-

dó ember, aki ugyanakkor lehet elégedetlen, az esetek egy részében lázadó is. Az egészséges elégedetlenség, illetve „a lázadás” akkor szükséges, ha igazságtalanság, vagy társadalmi méltánytalanság történik, illetve lázadni kell az alapvető visszasságok, egészségtelen jelenségek ellen.

A fentebb felsorolt jellemzők a szocialista embereszmény egy-egy oldalát juttatták kifejezésre. Összességükben a szocialista ember-típust jelentik. A felsorolt jellemzőkön túl magától értetődően még más vonatkozások is jellemzik a szocializmus emberét, továbbá a fenti bemutatás az eszményített, az idealizált ember-típusra vonatkozik. Ezen utóbbi azt jelenti, hogy a ma átlagembere még szükségképpen nem rendelkezik a bemutatott jegyek összességével, hisz ezek a jövőre koncentráltak; a fejlett szocializmus viszonyai közepette kialakítható tulajdonságok. Azonban a ma embere is képes arra, hogy a felsorolt jellemzők egyenmelyike vonatkozásában elérhesse az optimális szintet; ugyanakkor csak nagyon szűk keretek között lehetséges a bemutatott mindenoldali fejlődés realizálása. Az elmondottakon túl szükséges még annak a figyelembevételre is, hogy napjainkban az osztályhelyzet jelentősen megszabhatja az egyén fejlődésének lehetőségeit, és bizonyos korlátok ma még áthágáhatatlannak tűnnek. A sokoldalúan fejlett személyiséget a fejlett szocialista társadalom embereszménye, ennek megfelelően a dolgozó új típusát jelenti, akinek kialakulása nem jelent statikus állapotot, hanem állandóan fejlődő dinamikát, olyan változást, ahol nincs utolsó és végső állapot.